

N:o 39.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Mars 1883, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående låneunderstöd för odling af sankatrakter m. m.; gifven Stockholms slott den 6 Mars 1883.

Med åberopande af närlagda statsrådsprotokoll öfver civilärenden för denna dag, vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att besluta:

att en särskild fond å 10,000,000 kronor under loppet af tio år bildas med ändamål att genom lån understödja odling af sankatrakter;

att till fondens bildande anvisas under tio år från och med år 1884 en million kronor årligen, dock att, om för något af dessa år icke så stort belopp för utlåning erfordras, ett kommande års tillskott må i samma mån höjas;

att de för fondens bildande nödiga medel skola, i den mån de här nedan omförmälda inbetalningar å äldre lån icke dertill förslå, af Riksgäldskontoret förskjutas mot godtgörelse af ränta å förskotten;

att från och med år 1885 skola till fonden ingå de till Statskontoret inflytande annuiteter å äldre odlingslån;

att fonden skall af Statskontoret förvaltas;

att Kongl. Maj:t skall ega att, i den mån fondens kapital och sedermera inflytande låneafbetalningar och räntebehållningar dertill lemna tillgång, å fonden anvisa lån för odling af sankatrakter, att utgå enligt följande allmänna vilkor och bestämmelser:

Mom. 1. För hvarje odlingsföretag måste fullständig plan till arbetets utförande jemte beräkning öfver de med så väl torrläggningen som odlingen förenade kostnader vara uppgjord af sakkunnig person och hafva vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse.

Mom. 2. Vederbörande, som erhåller lån, är underkastad alla de vilkor och kontroller, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga.

Mom. 3. Lånet kan af Kongl. Maj:t bestämmas till hela det belopp, hvartill enligt den fastställda arbetsplanen kostnaden för torrläggningen beräknas komma att uppgå; skolande låntagaren genom kontant tillskott, materialier, arbete eller annat bidrag bestrida hvad till företagets fullbordande kan erfordras utöfver det lemnade lånebidraget.

Mom. 4. Skulle sedermera befinnas, att den verkliga kostnaden för arbetets utförande understiger den beräknade, skall, der Kongl. Maj:t icke finner undantag böra ega rum, iakttagas, att det beviljade lånet minskas med så stor del af den ifrågavarande besparingen, som lånet utgjort af den beräknade kostnadssumman; börande förty räkenkaperna af vederbörande intressenter i företaget föras på sådant sätt, att den verkliga kostnaden för företaget må kunna säkert uppskattas.

Mom. 5. Med den, som mot åtnjutande af statslån åtager sig ett odlingsföretag, skall kontrakt i vederbörlig ordning afslutas samt af Kongl. Maj:t eller, efter erhållet bemyndigande, af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännas. Kontraktet skall innefatta förbindelse för låntagaren dels att, i nogrann öfverensstämmelse med den fastställda arbetsplanen och under skyldighet att dervid vara underkastad vederbörandes kontroll, påbörja och fullborda arbetet inom viss bestämd tid, utan att vidare väcka anspråk på ytterligare bidrag af allmänna medel, och dels att genom egna tillskott utgöra hvad som utöfver statslånet kan erfordras.

Mom. 6. För fullgörande af sådant kontrakt äfvensom för de lyftade statsmedlens återbäring, i fall mot kontraktet brytes, skall ställas sådan säkerhet, som af Kongl. Maj:t eller, efter erhållet nådigt bemyndigande, af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännes.

Mom. 7. Lånet må ej till någon del utbekommas förr, än arbetsföretaget blifvit börjadt, hvarefter medlen få successivt och i mån af arbetets fortgång lyftas vid de terminer, som i kontraktet finnas utsatta eller särskildt blifvit bestämda; börande, såvida icke Kongl. Maj:t, med afseende å särskilda förhållanden, pröfvar skäligt annorlunda förordna, någon del af lånet i Statskontoret innestå, intill dess arbetet är afsynadt och godkänt.

Mom. 8. Lånen skola från Statskontoret utbetalas antingen omedelbart eller ock genom Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande; börande, innan större eller mindre del af beviljadt lån utbetalas, hos Statskontoret företes:

a) om arbetets utförande afslutadt och godkänt kontrakt;

b) godkänd säkerhetshandling för samma kontrakts fullgörande eller medlens återbäring;

c) behörigt intyg att arbetet är börjadt;

d) en till Statskontoret eller ordres stäld, af nämnda kontor godkänd skuldförbindelse, som skall innefatta vederbörandes betalningsansvar, intill dess lånet, jemlikt Kongl. kungörelserna af den 13 Juni 1845 och den 3 November 1848, blifvit fördeladt på de hemman, hvilka för återbetalningen skola ansvara, och fördelningen vunnit laga kraft samt uti jordeboken på föreskrifvet sätt antecknats; och

e) af Statskontoret godkänd borgen eller säkerhetshandling för den afgifna skuldförbindelsens uppfyllande.

Mom. 9. De låne- och säkerhetshandlingar, som för låneunderstöds utbekommande till Statskontoret aflemnats, förblifva uti Statskontorets vård; dock skola sådana handlingar, som vederbörande embetsmyndigheter kunna blifva i behof att begagna, till dem på behörig requisition utlemnas.

Mom. 10. I händelse afvikelse, utan dertill erhållen vederbörlig tillåtelse, skett från den fastställda arbetsplanen, eller arbetet, utan af Kongl. Maj:t medgifvet anstånd med detsammans utförande, icke blifvit fullbordadt inom därför bestämd tid, ankommer på Kongl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning af statslånet samt återfordra hvad deraf uppburits, att på en gång eller successivt till Statskontoret inbetalas inom den tid, som bestämmes af Kongl. Maj:t. Statskontoret bör tillse, att sådan inbetalning ingår i vederbörlig ordning, och skall det åligga vederbörande att å sålunda lyftade och återburna medel jemväl erlægga fem procent årlig ränta från lyftningsdagen, till dess återbetalning sker.

Mom. 11. Alla med låneunderstöd utförda arbeten skola af den eller dem, det åligger, vederbörligen underhållas.

Mom. 12. Å den af Kongl. Maj:t bestämda lånesumman erlægges de första fem åren från första lyftningsdagen icke någon ränta eller kapitalafbetalning, men den för lånen bestämda räntan beräknas å de under tiden lyftade belopp och lägges vid de fem årens slut till den beviljade lånesumman. Å det sålunda uppkommande beloppet erlægges från sjetten året tills lånet blifvit slutbetaldt en annuitet af tio procent, deraf fem procent ränta. I afseende på sättet och ansvarigheten för dessa inbetalningars verkställande böra lända till efterrättelse ofvan åberopade Kongl. kungörelser af den 13 Juni 1845 och den 3 November 1848.

Mom. 13. Alla kostnader af hvad namn de vara må, som i följd af erhållna lån föranledts för Statskontoret, skola utan undantag bestridas eller godtgöras af låntagaren.

Under förutsättning, att Riksdagen lemna sitt bifall till bildandet af ifrågavarande fond, på sätt Kongl. Maj:t här ofvan ifrågasatt, vill Kongl. Maj:t derjemte föreslå Riksdagen att bemyndiga fullmäktige i Riksgäldskontoret att för beredande af tillgång till de försträckningar till ifrågavarande fond, som komme att åligga Riksgäldskontoret, dels använda den del af den blifvande postsparbankens tillgångar, som enligt Kongl. Maj:ts denna dag till Riksdagen afåtna nådiga proposition angående bildande af en dylik bank är afsedd att kunna på sådant sätt göras fruktbarande, samt dels i mån af behof försälja obligationer i svenskt mynt, ouppsägbara från långifvarens sida, men ställda att återbetalas viss kortare tid efter af Riksgäldskontoret verkställd uppsägning.

Slutligen och då Kongl. Maj:t redan i nådig proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit Riksdagen att för år 1884 anvisa »till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten», 150,000 kronor och dervid förklarar sig vilja framdeles föreslå de vilkor, hvarunder anslag från denna fond skulle kunna erhållas, vill Kongl. Maj:t, med åberopande jemväl härutinnan af hvad det bilagda statsrådsprotokollet för denna dag härom innehåller, föreslå Riksdagen besluta,

att beloppet, 150,000 kronor, må användas till understödjande medelst anslag utan återbetalningsskyldighet af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som utan att kunna med fördel odlas sprida frostskador öfver omgifvande nejd;

att anslaget må utgöra högst en tredjedel af den beräknade kostnaden för torrlägningsföretaget;

samt *att* för erhållande af dylikt anslag må gälla enahanda vilkor, som blifvit af Kongl. Maj:t i nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof föreslagna och af Riksdagen redan antagna för erhållande af statsbidrag till andra allmänna arbeten.

De ärendet tillhörande handlingar skola vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Fredrik Hederstierna.

Utdrag af protokoll öfver civilärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den
6 Mars 1883.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve POSSE,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre
HOCHSCHILD,
Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
THEMPTANDER och
RYDING.

Departementschefen Statsrådet Hederstierna anförde slutligen:

»Med afseende å angelägenheten deraf, att de obegagnade odlingslägenheter, som finnas uti landets vidsträckta mossar, myrar och andra vattendränkta marker, skulle, så vidt möjligt vore, inom en ej allt för aflägsen framtid kunna bringas till fruktbarhet, uppdrog Landtbruksakademien vid sin sammankomst den 18 September 1882 åt sin förvaltningskomité och landtbruksafdelning att öfverlägga om de åtgärder, som för främjande af denna fråga borde vidtagas, samt att derefter hos Eders Kongl. Maj:t göra underdånig framställning i ärendet.

Då förvaltningskomitén och landtbruksafdelningen ansågo det för frågans behandling vara nödvändigt att inhemta kännedom så väl om de hydrografiska arbeten, som inom de särskilda hushållningssällskapens

områden vore verkställda, och genom hvilka sålunda förberedande planer blifvit uppgjorda för de inom orterna varande vattendränkta markers afdikning för odling, som ock huruvida och, så vidt sådant kunde uppgifvas, till hvad omfång inom sällskapens områden funnes moss- och myrtrakter eller andra vattendränkta fält af den vidd, att det ej kunde emotses, det deras torrläggning kunde af de enskilde jordegarna åstadkommas, så anmodade förvaltningskomitén hushållningssällskapen att inkomma med upplysningar i förenämnda hänseenden.

Sedan yttranden i anledning häraf inkommit från samtliga hushållningssällskapen i riket, har Landtbruksakademiens förvaltningskomité uti underdånig skrifvelse den 19 December 1882 gjort framställning om beredande af understöd medelst lån för åvägabringande i större omfattning af torrläggning utaf vattendränkt mark inom landet äfvensom för samma marks odling.

Till en början anmäler komitén, att af de från hushållningssällskapen inkomna yttranden framginge: att några moss- och myrmarker eller andra vattendränkta odlingslägenheter af den vidd, att deras torrläggning ej skulle kunna af de enskilde jordegarna åstadkommas, icke funnes inom Södermanlands län; men att deremot talrika, ofta mycket vidsträckta, till odling tjenliga marker funnes inom de öfriga länen, ehuru arealen af dem ej kunde uppgifvas, då speciella undersökningar derom flerstädes ännu ej blifvit verkställda; samt att moss- och myrmarkerna jemte andra vattendränkta, odlingsbara fält blifvit närmare undersökta och kända inom tolf af rikets län dels genom allmänna hydrografiska undersökningar och dels genom sökandet efter bränntorf till ersättning för annat bränsle.

Derefter lemna komitén en redogörelse för de genom hushållningssällskapens försorg inom de särskilda länen utförda hydrografiska arbeten, innefattande uppmätning, avvägning, undersökning och kartläggning af moss- och myrmarker samt för verkställda undersökningar af torfmossar i afseende å askhalt m. m. Af denna redogörelse inhemtas:

att inom *Upsala* län medel anvisats af landsting och hushållningssällskap för uppgörande af en fullständig afdikningsplan för länet, hvarvid öfver 80,000 tunnland vattenskadade marker befunnits kunna torrläggas; varande fullständiga kartor, profiler och kostnadsförslag öfver de undersökta markerna upprättade, så att deras odling kunde efter dessa handlingar när som helst företagas;

att uti *Östergötlands* län upprättats fullständiga hydrografiska kartor öfver omkring 13,000 tunnland vattendränkta marker inom Kuddby, Konungunds, Furingstads, Täby och Östra Husby socknar äfvensom

öfver omkring 700 tunnland vattendränkta marker längs efter Vara-åns dalgång i Östra Husby och Häradshammars socknar;

att i *Kronobergs* län öfver 49,292 tunnland större moss- och myrmarker blifvit undersökta, af hvilka 26,425 tunnland, dugliga att odlas till åker och äng, blifvit kartlagda, men återstoden, utgörande hvitmossar, borde torrläggas för afledande af frostländigheten; hvarjemte inom länet undersökts 153,560 tunnland större torfmossar, af hvilka 76,350 tunnland funnits tjenliga att genast efter skedd afdikning odlas till åker och äng, men 77,200 tunnland för närvarande ej ansetts lämpliga annat än delvis till skogsodling samt i framtiden till vidare odling;

att för *Gotlands* län upprättats en fullständig hydrografisk karta, utvisande, att arealen af den vattenskadade marken utgjorde 120,000 tunnland, deraf omkring 100,000 tunnland vore till odling tjenliga;

att för *Kristianstads* län upprättats hydrografiska kartor för 22,414 tunnland vattenskadad, till odling duglig mark;

att för *Malmöhus* län upprättats hydrografiska kartor och vattenregleringsförslag för tillhopa 44,047 tunnland, deraf belöpte 33,540 tunnland på Luggude härad, 3,000 tunnland på Sege-åns dalgång, 4,007 tunnland på Kjeffinge-åns och 3,500 tunnland på Höje-åns;

att inom *Vermlands* län uppgjorts detaljerade, fullständiga odlingsplaner för öfver 200,000 tunnland moss- och myrmarker;

att inom *Gefleborgs* län genom anslag af landstinget upprättats hydrografiska kartor för odlingsmarker inom Gestrikland å 33,608 tunnland och inom *Helsingland* å 36,357 tunnland eller tillsammans 69,965 tunnland;

att uti *Jönköpings* län 27,220 tunnland torfmossar blifvit undersökta, af hvilka 14,005 tunnland befunnits efter torrläggning vara lämpliga att odlas;

att i *Örebro* län, der undersökningar anstälts å 49,364 tunnland mossar, de flesta odlingsbara och till en del redan odlade, dessutom finnes en vida större areal mossar än den nämnda, då från ej mindre än 17 af länets kommuner saknades uppgifter om de inom dem förekommande mossar;

att i *Göteborgs* och *Bohus* län finnes både talrika och vidsträckta moss- och myrtrakter, särdeles inom de mera bergiga och kuperade delarne, och hade de analyser, som å en del mossar anstälts, ådagalagt, att hälften af de analyserade mossarne varit odugliga till bränntorf, men till odling fullt dugliga;

att inom *Södermanlands* län 160 torfmossar blifvit undersökta, af

hvilka 74 genom för hög askhalt befunnits odugliga för beredning af brännstof, men deremot ganska tjenliga till odling; samt

att mossmarkerna inom sistnämnda län ej vore uppmätta och till vidden kända, hvilket äfven vore händelsen med de flesta dylika marker så väl inom Göteborgs och Bohus län som inom rikets öfriga tolf län, der undersökningar i förevarande hänseende ej blifvit verkställda.

Vidare förmäler förvaltningskomitén:

att, ehuru arealen af Sveriges vattendränkta, till odling tjenliga marker ej kunde uppgifvas, man dock torde kunna göra sig en närmare föreställning om vidden af denna areal deraf, att enligt framlidne Professoren A. Erdmanns geologiska arbete »Sveriges qvartära bildningar» 2,670 tunnland mossar i medeltal funnes på hvarje undersökt kvadratmil af landets yta vid tiden för detta arbetes utgifvande, och att, då Sveriges hela areal beräknats utgöra 3,868 kvadratmil, 10,327,560 tunnland mossar skulle enligt Erdmanns beräkning finnas inom landet; *att* denna beräkning icke vore för hög utan snarare för låg framginge deraf, att på nämnda tid några geologiska undersökningar ej blifvit utförda inom de norra länen, der de talrikaste och mest vidsträckta mossmarkerna förefunnes, hvilka ofta lämpligen kunde räknas i kvadratmil, såsom i Norrbottens län, der, enligt hvad man numera hade sig bekant, genom de öfver länet utförda kartarbeten, uti kustlandet med undantag af Pajala socken 41,6 kvadratmil af 184 kvadratmil vore myrar och mossar, under det att inom den inre delen af länet, när fjellandet frånräknats, minst en tredjedel af arealen upptoges af dylika marker; *att*, enär erfarenheten visat, att minst halfva antalet af landets moss- och myrmarker vore dugligt *att*, efter skedd afdikning, odlas, det sålunda kunde antagas *att*, äfven med uppskattande af moss- och myrmarkernas vidd endast till hvad Erdmann beräknat, 5 till 6 millioner tunnland sådana, till odling användbara marker funnes inom landet, genom hvilka markers afdikning och bearbetning Sveriges odlade jord, som nu antoges vara omkring 5,800,000 tunnland, således skulle fördubblas samt till och med vinna ännu större tillväxt, om härtill lades öfriga vattendränkta, sidländta marker, som, flerstädes inom landet förekommande, kunde efter torrläggning blifva utmärkta odlingsfält; *att* Sverige i sina mossar och myrar samt i kärren, hvilka i sitt naturliga skick lemnade en så ringa afkastning, sålunda egde en ofantligt stor rikedomskälla, genom hvilken nationalförmögenheten så högst betydligt kunde förökas och landets välmåga för framtiden betryggas samt tillfälle till förvärf och sjelfständig utkomst härvid beredas för ett vida större antal jordbrukare än dem, som för närvarande i landet kunde sysselsättas; *att* odlingen af slika marker dessutom med-

förde den fördel, att frostländigheten minskades och borttoges samt klimatet förbättrades i samma mån, som odlingarne fortginge, hvarigenom ock skördarne å de gamla odalfälten blefve säkrare och mera gifvande; att, de till odling dugliga torfmossarne oberäknade, omkring 600,000 tunnland vattendränkta odlingsmarker redan blifvit, på föranstaltande af hushållningssällskap och landsting inom ofvan uppräknade län, undersökta och kartlagda samt planer för dem uppgjorda, så att desamma kunde bringas till odling, så snart tillgång på medel till odlingskostnadernas bestridande kunde vinnas; att de återstående likartade odlingsmarkerna, som ännu ej blifvit undersökta, vore vida större; att, då undersökningar af sådana marker jemte afdikningsplaner för deras torrläggning kunde med högst ringa kostnad erhållas genom statens landtbruksingenjörer, det ej kunde betvivlas, att äfven enskilde jordbrukare, som egde mindre vidsträckta vattensjuka odlingsfält, skulle, såsom förut varit vanligt, kunna bekosta deras undersökning och planläggning till odling, och att hushållningssällskapen inom de län, der sådant hittills ej skett, skulle finna sig manade att söka främja landets bästa genom att låta undersöka de ännu obegagnade större odlingsfälten samt föranstalta planläggning till odling af dem, som härtill funnes lämpliga; att särskildt statsanslag sålunda ej torde erfordras för dessa markers undersökning och kartläggning, helst kännedom om dem äfven vunnas genom de fortgående geologiska undersökningarne; men att deremot för att främja och påskynda tillgodogörandet af dessa vattendränkta fält, i synnerhet sådana, som vore af vidsträcktare omfång, och i hvilka oftast flere personer voro delegare, biträde från statens sida måste lemnas icke allenast till afdikningen utan äfven till odlingen, enär i annat fall hädanefter, såsom hittills varit händelsen, torde inträffa, att större delen af de uppgjorda afdiknings- och odlingsplanerna med de till dem hörande kartor, profiler och kostnadsförslag komme att såsom ett dödt kapital ligga begrafven i hushållningssällskapens gömmor.

På dessa grunder och med stöd af de från hushållningssällskapen uttalade önsknings har förvaltningskomitén hos Eders Kongl. Maj:t anhållit, att nådig proposition måtte till Riksdagen aflåtas, att ett belopp af 10,000,000 kronor måtte anvisas såsom fond för län till understöd för uppodling af mossar, myrar och andra vattendränkta marker inom landet, företrädesvis sådana, som vore af större utsträckning och af hvilkas odling flere hade gagn, samt att fullmäktige i Riksgäldskontoret erhöle uppdrag att upplåna högst nämnda belopp, i den mån sådant för ändamålet behöfdes; och har förvaltningskomitén i sammanhang dermed afgifvit förslag till särskilda bestämmelser vid förvaltningen af denna

fond. Enligt detta förslag skulle låneunderstöd från ifrågavarande fond utgå med hela det belopp, hvartill afdiknings- och odlingskostnaden komme att uppgå, och skulle å lånebeloppet under de fem första åren icke erläggas ränta eller kapitalafbetalning, men ränta efter den bestämda räntefoten beräknas för dessa fem år och läggas till lånesumman, hvarefter å hela det sålunda uppkommande lånebeloppet skulle från det sjette året, till dess lånet blifvit slutliqvideradt, betalas en annuitet af åtta procent, deraf högst fem procent ränta. Derjemte hemställdes, att fullmäktige i Riksgäldskontoret skulle förvalta denna lånefond samt, i den mån lån derifrån af Eders Kongl. Maj:t beviljades, underrätta vederbörande ej mindre om de beviljade lånens belopp och tiden, när de kunde få lyftas, än äfven pröfva och godkänna den säkerhet, som för lånen borde ställas.

Till följd af härå erhållen nådig remiss hafva fullmäktige i Riksgäldskontoret under den 25 sistlidne Januari afgifvit underdånigt yttrande i ärendet. Deruti hafva fullmäktige erinrat, dels att för lån utaf allmänna medel för beredande af odlingsföretag medelst utdikningar och vattenaftappningar af sankta trakter och sjöar, hvilka för närvarande utlemnas, gälde bestämmelserna i nådiga kungörelserna den 13 Juni 1845, den 3 November 1848 och den 6 Juni 1873, dels ock att befattningen med lån af nyss omförmälda beskaffenhet varit till 1873 års slut uppdragen åt Riksgäldskontoret men, uppå Riksdagens i underdånig skrifvelse den 6 Maj 1873 gjorda framställning, blifvit af Eders Kongl. Maj:t jemlikt sistnämnda nådiga kungörelse öfverflyttad till Statskontoret, hvilket embetsverk jemväl hade bestyr med det af 1877 års Riksdag för sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren beviljade odlingslån, på grund hvaraf, och då det synts fullmäktige knappast möjligt och i allt fall olämpligt, att beträffande återbetalningen af och säkerheten för de nu ifrågasatta odlingslånen andra stadganden meddelades än de för alldeles likartade, redan utlemnade eller nu utgående lån gällande, fullmäktige ansåge, att den föreslagna fondens förvaltning ej borde öfverlemnas åt Riksgäldskontoret, så mycket mindre som Riksgäldskontorets förändrade organisation, med en förminskning af tjenstemannapersonalen till mindre än halfva förutvarande antalet, verkstälts med hänsyn, bland annat, till omförmälda låns öfverflyttning från Riksgäldskontoret; hvartill komme dels att, sedan sagda öfverflyttning skett, statsskulden nära fördubblats, i följd hvaraf Riksgäldskontoret nu ej skulle kunna utan förstärkning i arbetskrafter mottaga ifrågavarande bestyr; dels, och framför allt, att detsamma ej väl lämpade sig för Riksgäldskontorets verksamhet, sådan denna numera blifvit ordnad.

Deremot, och då hvarje splittring vid handhafvandet af statens upplåning ej gerna kunde vara annat än skadlig, hafva fullmäktige trott Riksgäldskontoret böra åläggas att anskaffa de för odlingslånefondens bildande erforderliga medel i den mån upplåning för statens räkning blefve för ändamålet af behovet påkallad.

I detta hänseende hafva fullmäktige, jemte det de fäst uppmärksamheten derå att, såsom nogsam vore känt, den svenska statsskulden bestode så godt som uteslutande af lån för jernvägar, uttalat den åsigt, att en särskild upplåning för annat ändamål än det, som hittills legat till grund för statsobligationers utfärdande, icke torde böra medgifvas i annan händelse, än att ett viktigt statsändamål sådant kräfde, samt att det förty vore önskvärdt, om fondens bildande i möjligaste mätto kunde ske utan upplåning.

Beträffande sättet för anskaffande af de för ifrågavarande fond nödiga medel hafva fullmäktige föreslagit, att till bildande af fonden måtte i första rummets användas annuiteterna å odlingslånen, utgörande, enligt Statskontorets den nädiga statsverkspropositionen till 1883 års Riksdag bilagda inkomstberäkning, för år 1884 ett belopp af 273,766 kronor, hvilket belopp komme att i riksstaten såsom extra uppbörd redovisas; och skulle, om de annuiteter, som till denna redan bildade, i sjelfva verket af kapitaliserade statsinkomster bestående fond inflöte, och hvilka inom kort torde komma att ytterligare ökas dels genom större inbetalningar än hittills å lånet till Hjelmarens sänkning och dels derigenom, att årsanslaget till fonden nyligen ökats från 100,000 till 150,000 kronor, i stället för att såsom nu till statens allmänna utgifter användas, lades till fonden för att för fondens ändamål uteslutande disponeras, deraf uppkomma en tillgång, som i sin mån gjorde upplåning obehöflig. I sammanhang härmed hafva fullmäktige upplyst, att odlingsfonden, som enligt senast församlade statsrevisorers berättelse om statsverket vid 1880 års slut utgjorde 3,169,898 kronor 76 öre, vid slutet af år 1881, enligt hvad Fullmäktige inhemtat, vuxit till 3,498,557 kronor 82 öre och torde för närvarande uppgå till omkring 4,000,000 kronor.

Vidare hafva fullmäktige antydt möjligheten deraf, att någon del af de under Statskontorets förvaltning varande fonder, åtminstone sådana, af hvilka endast den årliga afkastningen kunde till användande ifrågakomma, skulle kunna i förbindelser för de från odlingslånefonden utlemnade lån eller deremot svarande statsobligationer placeras, och derigenom en tillgång för utlåning från fonden åstadkommas, utan att obligationerna behöfde å den allmänna penningmarknaden utlemnas.

Under antagande deraf, att en ej ringa tid komme att åtgå, innan,

efter förberedande undersökningar och andra åtgärder samt beslut, de å fonden anvisade medel komme att utbetalas, skulle det ock, enligt fullmäktiges tanke, vara möjligt att till bestridande af fondens utgifter använda lämplig andel af det belopp, somt eljest ifrågakomme att till förstärkande af statsverkets grundfond disponeras, och hvilket, om än till odlingslån anvisadt, likväl komme att under tiden före utbetalningen bereda samma lättnad vid statsverkets liqvider, som om beloppet blifvit tillagdt grundfonden.

Till någon tid skulle ock Riksgäldskontoret, enligt fullmäktiges åsigt, antagligen kunna utan uttryckligen angifven upplåning för ändamålet bestrida utlåningar från fonden; och om den ifrågasatta postsparbanken komme till stånd och till densamma inflytande medel skulle i statsobligationer nedläggas, vore ock, enligt Fullmäktiges mening, härigenom en utväg beredd att tillgodose fondens behof utan annan upplåning än den, som blefve en följd af statsmakternas beslut att, för befrämjande af kapitalbildningen inom landet, för statens räkning mottaga uppkommande besparingar.

Skulle emellertid direkt upplåning blifva erforderlig för anskaffande af medel till den ifrågasatta fonden, funne fullmäktige obligationer af hittills vanlig beskaffenhet ej lämpligen kunna dertill användas, bland annat i följd af dessa obligationers fixa och utsträckta amorteringstid, utan hölle fullmäktige före, att den lämpligaste formen för skuldförbindelser, afsedda att anskaffa medel för en ständig, till sitt högsta belopp bestämd, men i öfrigt genom olika in- och utbetalningar vexlande fond, vore obligationer, uppsägbara från långifvarens sida, men ställda att återbetalas viss kortare tid efter af Riksgäldskontoret verkställd uppsägning, ungefärligen sådana som de obligationer, hvilka utfärdats för beredande af medel till kassaförstärkning åt Statskontoret.

Statskontoret, i ämnet hörddt, har under den 16 sistlidne Februari sig utlåtitt och dervid, under antagande dels att en sådan fond, hvarom Landtbruksakademiens förvaltningskomité gjort framställning, komme att bildas, dels att således en så betydlig summa som 10,000,000 kronor inom en ej allt för lång tid skulle sammanbringas, dels ock att, sedan fonden uppnått detta belopp, densamma sedermera fortfarande borde hållas till samma summa för att alltjemt tjena till utlåning, för sin del förmått sig anse de af fullmäktige i Riksgäldskontoret angifna utvägar för undvikande af en direkt upplåning ej vara fullt lämpliga eller tillfyllestgörande. Hvad fullmäktige föreslagit om användande af inflytande afbetalningar å odlingslån och af någon del utaf de till statsverkets grundfond afsedda medel skulle, enligt Statskontorets mening, i

förra fallet genom minskning af en ordinarie inkomstitel och i det senare direkt, leda derhän, att inflytande statsmedel komme att användas till bildande af en för utlåning mot ränta bestämd fond. Att åter anlita de å vissa under Statskontorets förvaltning ställda fonder uppkommande behållningar syntes Statskontoret förutsätta en direkt upplåning, hvartill dock dessa fonder endast i någon mindre mån kunde lemna bidrag. Då vidare de under Riksgäldskontorets förvaltning stående medeltillgångar vore för vissa bestämda ändamål påräknade, samt något synnerligt afseende icke för närvarande torde kunna fästas å den tillgång, som skulle uppkomma efter inrättande af en postsparkassa, trodde Statskontoret, att för bildande af en odlingslånefond af den storlek, som blifvit föreslagen, någon annan utväg icke funnes, än att medel dertill anskaffades genom direkt upplåning. För den händelse en sådan direkt upplåning blefve erforderlig, ansåge Statskontoret sig böra instämma uti hvad fullmäktige härutinnan yttrat.

Då, på sätt fullmäktige erinrat, Statskontoret, till följd af 1873 års Riksdags, af Eders Kongl. Maj:t under den 6 Juni samma år gillade beslut, från 1874 års början haft sig uppdragen befattningen med nu utgående lån för beredande af odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenaftappningar, funne Statskontoret det vara lämpligt, att Statskontoret i stället för Riksgäldskontoret finge öfvertaga bestyret med de ifrågasatta nya odlingslånen.

Jemte det Statskontoret förmått sig icke hafva något att anmärka mot de af Landtbruksakademiens förvaltningskomité föreslagna bestämmelser för lånens återbetalning, har Statskontoret slutligen fäst uppmärksamhet derå, att, för den händelse förvaltningen af den föreslagna odlingsfonden skulle åt Statskontoret uppdragas, en säkerligen icke obetydlig tillökning i göromål deraf komme att förorsakas för nämnda embetsverk, der för närvarande personalens tid och krafter äro strängt anlitade, hvadan, och då ett definitivt förslag till ordnande af det ökade behovet af tjenstebitråde först efter någon tids erfarenhet kunde uppgöras, Statskontoret nu hemställde om medgifvande att af under hand varande medel få förskjuta de häraf förorsakade utgifter för att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälas.

Slutligen har Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under den 26 nästlidne Februari afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i detta ärende. Uti nämnda utlåtande meddelar styrelsen: att från början af Styrelsens för allmänna väg- och vattenbyggnader verksamhet, år 1841, till och med år 1881 492,130 tunnland jord eller i medeltal 12,000 tunnland årligen

— med inräkning deri af det med ett statslån utaf 2,000,000 kronor understödda men ännu icke fullbordade sänkingsarbetet af sjöarne Hjel-maren och Qvismaren, som afsåge torrläggning af vid pass 30,000 tunnland — blifvit utdikade för en beräknad kostnad af 13,980,856 kronor 64 öre, hvartill erhållits i statsbidrag 7,455,067 kronor 53 öre, deraf 1,925,282 kronor 84 öre utgått såsom anslag utan återbetalningsskyldighet och 5,529,784 kronor 69 öre såsom lån, eller i medeltal årligen ett anslag af 46,958 kronor 12 öre och lån 134,872 kronor 79 öre; *att* kostnaden för hvarje tunnland sålunda i medeltal uppgått till 28 kronor 41 öre med ett statsbidrag i så väl anslag som lån af 15 kronor 15 öre för tunnlandet; *att*, när enskilde personer och menigheter under ofvan omnämnda tidrymd utan bidrag af allmänna medel utfört torrläggningsarbeten, styrelsen, i saknad af tillförlitliga uppgifter härutinnan, icke kunde lemna nöjaktig upplysning om allt, som i detta hänseende blifvit utfördt inom landet; *att*, om de ofantliga jordvidder, uppgående till flera millioner tunnland, hvilka förvaltningskomitén ansåge vara till odling användbara, jemfördes med den vidd, som utdikats med bidrag af allmänna medel under de sista 41 åren, och hänsyn dervid toges till den tid, som för dessa arbeten erfordrats, sekler skulle förflyta, innan ofvan nämnda stora jordvidder skulle kunna befrias från vatten, derest utdikningsarbeten framdeles utfördes i samma utsträckning som tillföre; samt *att*, om hänsyn toges allenast till den odlingsmark af omkring 600,000 tunnland, hvilken, enligt hvad förvaltningskomitén upplyst, redan blifvit undersökt och kartlagd, och för hvars odling planer blifvit uppgjorda, trettio till fyratio år skulle under nyssnämnda förutsättning förflyta, innan odlingen deraf hunne verkställas.

Hvad anginge det gagn, en större odlingsfond, sådan som den föreslagna, skulle medföra, vore Styrelsen öfvertygad att, derest låneunderstöd från fonden lemnades på billigare vilkor än tillföre samt utginge till hela det belopp, hvartill kostnaden för så väl hufvudafloppen som öfriga för markens fullständiga torrläggning och odling erforderliga diken vore beräknad, de för landets modernäring, åkerbruket, maktpåliggande och gagnande utdikningsföretagen skulle i hög grad befrämjas och fort-skyndas.

Beträffande åter frågan huruvida låneunderstödet storlek borde, på sätt förvaltningskomitén föreslagit, för hvarje särskildt företag bestämmas till det belopp, hvartill icke blott afdiknings- utan ock odlingskostnaden komme att uppgå; så, ehuru Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke vågat, i saknad af erforderliga insigter i landthushållning, derom sig utlåta, har styrelsen likväl trots sig böra framhålla nödvändigheten

deraf att, för behörig kontroll, särskilda kostnadsberäkningar uppgjordes öfver afdikningskostnaden och öfver kostnaden för odlingen.

Jemte det Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarar sig dela den af förvaltningskomitén uttalade åsigt, att understöd från den ifrågasatta fonden borde företrädesvis användas till understöd för uppodling af sådana vattendränkta trakter inom landet, som vore af större utsträckning och af hvilkas odling flere hade gagn, funne dock Styrelsen härutinnan vara nödvändigt, att ett minimum på förhand bestämdes för storleken af den jordvidd, som borde ifrågakomma till erhållande af understöd från fonden. Till ledning för bedömande af detta spörsmål har Styrelsen låtit upprätta en, Styrelsens utlåtande i frågan bifogad tabell, upptagande för hvart och ett af de särskilda länen alla arbetsföretag, som blifvit under åren 1841—1881 utförda; och framginge af denna tabell: att af alla inom hela riket utförda 829 olika företag 222 stycken eller 26,78 procent omfattat mer än 500 tunnland, 204 stycken eller 24,6 procent emellan 200 och 500 tunnland, 180 stycken eller 21,72 procent emellan 100 och 200 tunnland och 223 stycken eller 26,9 procent under 100 tunnland; att förhållandet emellan de större och mindre arbetsföretagen varit mycket olika inom de särskilda delarne af landet, ity att, under det af de inom hela Norrland och Kopparbergs län utförda 567 arbetsföretagen 196 omfattat mindre än 100 tunnland samt 141 emellan 100 och 200 tunnland och således sammanlagdt 337 företag eller 59,4 procent af hela antalet utförda arbeten mindre än 200 tunnland, af de inom det öfriga landet utförda 567 stycken odlingsföretag endast 27 stycken afsett mindre än 100 tunnland och 39 stycken emellan 100 och 200 tunnland samt sålunda tillsammans 66 stycken eller 11,6 procent af hela antalet mindre än 200 tunnland. På grund af den utredning Styrelsen sålunda åvägarbragt beträffande de hittills utförda odlingsföretagens ytinnehåll, funne Styrelsen några mindre så beskaffade företag icke böra med låneunderstöd från den ifrågasatta nya odlingsfonden understödjas än dem, som afsåge minst 200 tunnland. Derest ett slikt minimum af jordrymd fastställdes för företag, som skulle kunna af den nu ifrågasatta fonden understödjas, vore det dock, enligt Styrelsens mening, nödigt att bibehålla hittills varande fonder för understödjande af myrutdikningar och vattenaftappningar till förminskande af frostländigheten samt för understödjande af utdikningar af sankta trakter och sjöar till beredande af odlingsföretag, på det icke alla de mindre aftappningsföretag, som nu hade utsigt att erhålla understöd af allmänna medel, skulle beröfvas en sådan förmån.

Slutligen har Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhållit, att en

så betydligt ökad lånefond, som den nu föreslagna, helt visst komme att framkalla en större mängd arbetsföretag af vida betydligare omfattning än hittills, för hvilkas behöriga granskning och kontrollerande ökade arbetskrafter för Styrelsen erfordrades och till följd deraf jemväl ökade utgifter utöfver den stat, som nu vore för Styrelsen gällande.

Så väl de inom riket på allmän bekostnad anställda geologiska undersökningar som ock de genom bidrag af hushållningssällskap och lands-ting inom en del af rikets län utförda hydrografiska arbeten och verkställda undersökningar å torfmossar utvisa otvetydigt, att våra mossar, myrar och andra vattendränkta trakter ega en oväntadt stor utsträckning. Denna vattendränkta mark, uppgående enligt uppgjorda beräkningar till flere millioner tunnland, lemnar i sitt närvarande skick antingen alldeles ingen eller en obetydlig afkastning, men skulle kunna, enligt hvad erfarenheten under senare tider visat, afdikad och uppodlad framalstra rika skördar. Med de understöd af statsmedel, som årligen under de sistförflutna fyratio åren utgått till utdikningar och vatten-aftappningar, hafva jemväl många torrlägningsföretag bringats till utförande inom olika trakter af landet; dock har det till följd af begränsade tillgångar för understödjande af så beskaffade arbeten i allmänhet endast skett i mindre omfattning, och då odling af den torrlagda marken ej ingått i planen, har sådan på flere ställen uraktlåtits och hela företagens underhåll försummats. Då intresset för tillgodogörande af hittills obegagnade odlingslägenheter utaf vattendränkt mark inom landet synes alltmera vakna samt, enligt hvad Landtbruksakademiens förvaltningskomité upplyst, planer för torrlägnings- och odlingsföretag af stor omfattning inom flere landsändar upprättats, hvilka företag hittills endast till följd af brist på medel ej kommit till utförande, synes mig äfven tidpunkten vara inne, att staten mera kraftigt än tillföre understöder utförandet af slika företag; och detta så mycket hellre, som genom nutidens tillgång till mineraliska gödningsämnen bördigheten hos de torrlagda och odlade fälten kan vidmakthållas och förökas samt detta på ett än mer vinstgifvande sätt lär kunna ernås genom tillvaratagande af den hvarfviga lera, som, efter hvad de geologiska undersökningarne gifva vid handen, förefinnes inom de flesta af rikets län. Fortskyndandet af landets torrläggning och uppodling, hvarigenom ej mindre de klimatiska förhållandena förbättras än äfven tillfälle till arbetsförtjenst och utkomst beredes en växande folkstock, synes mig ock vara ett allmänt

statsändamål af högsta vigt och väl värdt uppmuntran och understöd af staten. Detta mål bör äfven enligt min tanke kunna ernås utan någon direkt uppoffring från statens sida, om blott staten, som med sin stadgade kredit kan anskaffa medel på billigare vilkor än den enskilde, träder emellan och tillhandahåller de för ändamålet erforderliga kapital. Jag tvekar fördenskull icke att förorda den af förvaltningskomitén gjorda framställningen om bildande af en odlingsfond till det af komitén föreslagna belopp af 10,000,000 kronor. Enär emellertid fondens hela belopp icke kan på en gång utan endast successivt komma till användning, lärer densamma ock böra småningom bildas genom att till fonden anslå en viss bestämd summa årligen under ett antal år, intill dess fonden uppnår det bestämda beloppet. Tiden för fondens bildande synes mig lämpligen kunna bestämmas till tio år, och sålunda en summa af 1,000,000 kronor årligen ingå till fonden. Med hänsyn dertill, att odlingsföretag kunna komma att anmälas till erhållande af lån från fonden det ena året till mindre och det andra till större belopp, samt sålunda ej alltid hela den för ett år tillgängliga anslagssumma af en million kronor derunder kommer till användning, lärer äfven böra stadgas att, om under något år ej så stort belopp som en million kronor disponeras, ett kommande års tillskott till fonden må kunna i samma mån höjas.

Hvad åter angår anskaffandet af de för fondens bildande nödiga medel, så synes mig i främsta rummet, på sätt fullmäktige i Riksgäldskontoret antydt, en tillgång själfmant erbjuda sig, nemligen annuiteterna å utestående odlingslån, hvilka, nu till Statskontoret ingående och af fullmäktige för år 1884 till något öfver 273,000 kronor beräknade annuiteter, främdeles, på sätt fullmäktige påvisat, komma att ytterligare ökas. Väl är det, på sätt Statskontoret anmärkt, sant, att en minskning af en ordinarie inkomsttitel derigenom uppkommer, men då sagda annuiteter utgöra återbetalning af under föregående år besparade och för enahanda ändamål som det förevarande anvisade statsmedel, kan jag för min del ej finna något hinder mot att bibehålla dem för samma ändamål, hvartill de en gång blifvit anvisade, i stället att låta dem ingå såsom en tillgång i ett kommande års statsreglering för att derunder förbrukas. Enär likväl meranämnda annuiteter beräknats såsom en tillgång vid uppgörande af statsregleringen för år 1884, lära desamma icke kunna komma i fråga att för nu ifrågavarande ändamål disponeras förr än med 1885 års ingång. På de af Statskontoret anförda skäl finner jag mig icke kunna understödja hvad fullmäktige yttrat derom, att behållningarne å en del under Statskontorets förvaltning ställda fonder samt de till förstärkande af statsverkets grundfond afsedda medel skulle

kunna användas till bildande af fonden. Deremot, och då Eders Kongl. Maj:t genom denna dag till Riksdagen aflåten nådig proposition angående bildande af en postsparbank föreslagit, att en del af de medel, som komme att till denna anstalt inflyta, skulle öfverlemnas till Riksgäldskontoret för att af nämnda kontor göras fruktbarande, synes mig, med fästadt afseende derå, att dels de postsparbankens medel, som komma att jemlikt nyssnämnda nådiga proposition i Riksgäldskontoret insättas, äro afsedda att vinna placering i odlingsfonden, och dels att, enligt hvad erfarenheten från andra länder gifver vid handen, postsparbankens kapital kan antagas komma att snart uppgå till ganska betydande belopp, denna tillgång, om än för den närmaste tiden ringa, dock för framtiden erbjuder ett icke ovigtigt tillskott vid bildandet af nu ifrågavarande fond.

Enär de utaf mig angifna utvägar till bildande af odlingsfonden icke kunna antagas lemna för ändamålet tillräckliga tillgångar, åtminstone för närvarande, läser ingen annan utväg återstå till fyllande af det för hvarje år, utöfver annuiteterna å de nuvarande odlingslånen och de till Riksgäldskontoret från postsparbanken inflytande medel, erforderliga belopp än särskild upplåning. Jemte det jag dervid till alla delar instämmer i hvad fullmäktige i Riksgäldskontoret och Statskontoret föreslagit i afseende å sättet för medlens upplånande, finner jag det vara uppenbart, att, då Statskontoret år 1873 fått från Riksgäldskontoret öfvertaga förvaltningen af den nuvarande odlingsfonden, samt då ett sådant bestyr som förvaltningen af den nya fonden dessutom, efter senast verkställda organisation af Riksgäldskontoret, ej vidare lämpar sig för kontorets verksamhet, förvaltningen af den nu ifrågasatta större fonden för enahanda ändamål bör öfvertagas af Statskontoret.

Enligt hvad jag redan meddelat, har Landtbruksakademiens förvaltningskomité såsom särskilda bestämmelser för den nya odlingsfonden föreslagit, att understöd från fonden skulle utgå med hela det belopp, hvartill afdiknings- och odlingskostnaderna sammanräknade komme att uppgå, samt att lånen, hvilka finge innehafvas de fem första åren utan att derunder å dem erlades ränta eller kapitalafbetalning, skulle, efter det räntan enligt bestämd räntefot blifvit för dessa fem år beräknad, från det sjette året jemte de fem årens tillagda kapitaliserade räntor återgäldas med en annuitet af åtta procent å hela det sålunda uppkommande lånebeloppet, deraf högst fem procent ränta.

Mot förslaget om låneunderstödet bestämmade till så stort belopp, som förvaltningskomitén ifrågasatt, synes mig betänklighet möta. Enär nemligen redan nu, då staten lemnar lån till relativt ringa del af de

beräknade kostnaderna, understundom inträffar, att egaren af vattendränkt mark inlåter sig på ofullständigt planlagda utdiknings- och odlingsföretag, lärar med temlig visshet kunna antagas, att, derest hela kostnaden för så väl torrläggning som odling skulle erhållas såsom lån, slika mindre väl förberedda företag skulle oftare sättas i verket till skada så väl för den enskilde som det allmänna. Ehuru jag af sådan anledning icke finner det lämpligt, att staten genom beredande af allt för stor lätthet till erhållande af lån för berörda ändamål inleder egare af vattenskadad mark uti vanskliga företag af sådan beskaffenhet, som de förevarande, synes mig likväl större låneunderstöd än tillförene böra lemnas för dylika företag, och anser jag för min del dessa understöd lämpligen böra bestämmas till det belopp, hvartill kostnaden för den fullständiga torrläggningen, det vill säga hela vattenafledningen och afdikningen, beräknats komma att uppgå, men låneunderstöden lemnas till odlingsföretaget i sin helhet; börande fördenskull fullständig plan, upptagande särskildt kostnaderna för torrläggningen och särskildt för odlingen, vara uppgjord och hafva vunnit Eders Kongl. Maj:ts fastställelse före eller samtidigt med låneunderstödet beviljande. För vinnande af visshet derom, att ändamålet med beviljad låneunderstöd vinnes, eller att odlingen verkligen blir utförd, synes mig jemväl böra stadgas att, derest icke Eders Kongl. Maj:t med afscende å särskilda förhållanden pröfvar skäligt annorlunda förordna, någon del af låneunderstödet bör i Statskontoret innehållas, intilldess styrkt blifvit, att företaget i sin helhet är utfördt.

Beträffande åter de af förvaltningskomitén föreslagna villkoren för låneunderstöds återbetalning har jag intet annat att erinra, än att, enär sådant understöd enligt förvaltningskomiténs hemställan skulle få innehafvas så lång tid som fem år, innan ränte- och kapitalafbetalning behöfde derå erläggas, samt helt visst i vanliga fall företag, innan så lång tid förlupit, bör vara utfördt, så att egare af den mark, för hvars odling låneunderstöd lemnats, kan redan dessförinnan påräkna afkomst af den jord, som blifvit odlad, utöfver räntan å det i företaget nedlagda kapital, ifrågavarande odlingslån böra kunna hastigare amorteras, än förvaltningskomitén ifrågasatt, medelst erläggande af en större annuitet än den föreslagna. Genom lånens snabbare amortering och en deraf föranledd raskare omsättning å odlingsfonden vinnes äfven den fördel, att flere egare af vattendränkt mark kunna komma i åtnjutande af fördelarne utaf lån från fonden, och att förty odlingen af sådan mark inom landet mer fortskyndas, än om amorteringstiden längre utsträcker; och jag hemställer derföre, att annuiteten må bestämmas till tio procent och

räntan till fem procent, hvarigenom lånet varder återbetaldt på i det närmaste 15 år eller 20 år från lyftandet af den första låneandelen.

Uti sitt i ärendet afgifna utlåtande har Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt om bestämmande af ett minimum af areal för den jord, hvars odling skulle kunna komma i fråga ätt understödjas med lån från meranämnda odlingsfond. Oaktadt jag håller före, att den nu ifrågasatta fonden i främsta rummet bör användas till understödjande af odlingsföretag af stor omfattning, kan jag likväl, enär det alltid blir mer eller mindre godtyckligt att sätta en viss bestämd gräns för den jordvidd, som skulle kunna erhålla låneunderstöd från fonden, icke biträda Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens härutinnan framställda förslag.

I öfrigt anser jag vilkoren för åtnjutande af låneunderstöd från fonden böra lämpas efter de för anslag och lån till allmänna arbetsföretag nu meddelade.

Hvad angår den säkerhet, som bör beredas åt kronan för försträckningens återfående, så torde denna med hänsyn till den nödiga tryggheten för kronan samt den omgång och de kostnader, som låneandelarnes in-tecknande i hvarje särskild hemmansdel skulle medföra, ej kunna blifva annan än den, som är bestämd för de lån utaf allmänna medel för beredande af odlingsföretag, hvilka för närvarande meddelas. Låntagaren aflemnar en af borgen eller annan säkerhetshandling åtföljd skuldförbindelse å erhållna låneförsträckningar, att gälla intilldess lånet enligt Kongl. kungörelsen den 13 Juni 1845 och den 3 November 1848 fördelats på de hemman, hvilka för återbetalningen skola ansvara, och fördelningen vunnit laga kraft samt uti jordeboken på föreskrifvet sätt antecknats. Sedan denna anteckning skett, har, jemlikt förordningen den 20 Juli 1855, kronan för de årliga afbetalnings- och räntebeloppen lika rätt i det hemman, hvilket lånet blifvit påfördt, som för annan afgäld eller ränta af fast egendom eller förmånsrätt enligt 17 Kap. 6 § Handelsbalken. Den omständigheten, att försträckningarne från den blifvande odlingsfonden sålunda skola i likhet med hvad förhållandet är med de odlingslån, som för närvarande utdelas, komma att erhålla förmånsrätt framför de i hemmanen redan beviljade in-teckningar, synes mig icke behöfva gifva anledning till några synnerliga betänkligheter, ehuru visserligen de försträckningsbelopp, hvarom nu blefve fråga, sammanlagdt uppgå till betydligt högre belopp, än de nuvarande anslagen till odlingslån. Kronans förmånsrätt för odlingslån inträder nemligen — såsom jag nyss tillåtit mig nämna — icke omedelbart vid lånets beviljande, utan först sedan lånet blifvit i jordeboken antecknad och afbetalningsskyldigheten skall vidtaga. Da nu tiden för första afbetalnin-

gen skall inträda först fem år efter det första andelen af lånet fått lyftas, och denna första andel ej får utbetmmas förr än arbetet redan börjat, samt lånet i regel icke till fullo utbetalas förr än arbetet blifvit afsynadt och godkänt, bör man kunna vara viss, att torrläggningen och odlingen af det område, till hvars förbättring lånet erhållits, skola vara fullbordade, innan anteckningen i jordeboken sker, och att således hemmanet stigit minst lika mycket i värde som det belopp, hvarmed hemmanets gravationer ökats. Härtill kommer vidare, att, om än sammanlagda summan af de från odlingsfonden utgående lån blir ganska stor, det belopp, som kommer att häfta vid hvarje särskild hemmansdel, icke derigenom blifver större, då detta beror af hemmansdelens delaktighet i odlingsföretaget, och detta kan redan för närvarande bringas till stånd äfven med en mindre odlingsfond, samt att, sedan väl förmånsrätten inträdt, någon indrifning på en gång af hela lånebeloppet icke kan ifrågakomma, utan endast af den årliga annuiteten. Beträffande åter dem, som efter ett odlingslåns meddelande vilja lemna hemmansegaren en försträckning, så, enär förmånsrättens inträdande är beroende på en till tiden bestämd offentlig åtgärd, anteckningen i jordeboken, kan ju en hvar genom förfrågan hos landskontoret eller häradskrifvaren förskaffa sig kännedom, huruvida och till hvilket belopp hemmanet må häfta för odlingslån,

Ehuru, derest en så beskaffad odlingsfond som den nu ifrågasatta kommer att bildas, så väl Statskontoret som Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen otvifvelaktigt komma att behöfva förökade arbetskrafter, det förra embetsverket för bestyret med fondens förvaltning och det senare embetsverket dels för granskning och kontrollering af planer och kostnadsförslag i vida större omfattning än tillföre, dels ock för att ega tillgång till särskilda biträden med nödiga insigter i de till odling af de utdikade fälten hörande arbeten, böra likväl, enär för den närmaste framtiden, innan ännu odlingsfonden uppnår något större belopp, behöfvet af dylikt arbetsbiträde för berörda embetsverk icke gerna kan göra sig i någon högre grad kämbart, kostnaderna för fondens förvaltning och det förökade biträdet åt Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, enligt mitt förmenande, icke blifva så synnerligen stora. Med afseende härå, och då någon tids erfarenhet dessutom erfordras för bedömande af omfattningen utaf ofvännämnda göromål, torde berörda kostnader till en början få af Statskontoret förskjutas.

För dessa kostnader likasom för den ränteförlust, som uppkommer under den tid, ränta å odlingslån ej gäldas utan kapitaliseras, bör staten blifva ersatt genom skilnaden å den ränta efter fem procent, som

staten för dessa lån fordrar, och den ränta, som staten sjelf behöfver erlægga.

Uti den till innevarande Riksdag under den 13 sistlidne Januari aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof behagade Eders Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att för år 1884 anvisa »till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten», 150,000 kronor, och förklara i sanmanhang dermed Eders Kongl. Maj:t sig vilja framdeles föreslå de vilkor, hvarunder anslag från denna fond skulle kunna erhållas.

Jag anhåller att i anledning häraf få underställa Eders Kongl. Maj:ts pröfning frågan om dessa vilkor. Härvid torde jag få erinra, hurusom ifrågavarande fond för närvarande är bestämd till enahanda belopp, som, enligt hvad nyss är nämnt, af innevarande Riksdag äskats. Fonden är nu så fördelad, att 80,000 kronor utgå såsom anslag och 70,000 kronor såsom lån. Då med denna fond afses att understödja utdikningar af sådan mark, som äfven efter arbetets utförande, åtminstone under den närmaste framtiden, är otjenlig till odling och således för egaren utan värde, men hvilken mark genom de derifrån härflytande frostsador har det mest förderfliga inflytande på den omgifvande nejden och der växande gröda, samt förty arbeten af förevarande beskaffenhet medföra jmförelsevis mindre nytta för den jordegare, som utför arbetet, än för egarne af angränsande fält, synes mig ej lämpligt att understödja dylika torrlägningsföretag genom lån, hvarvid bör förutsättas, att den lånande genom företaget blir satt i stånd bära ökade utgifter och derigenom att återgälda det erhållna lånet, utan synes mig, att de medel, som Eders Kongl. Maj:t för detta ändamål äskat, och som kunna varda af Riksdagen därför anvisade, bära utgå såsom anslag; och torde dervid så väl bestämmelsen att en tredjedel af kostnaden må anvisas som öfriga vilkor, hvilka Eders Kongl. Maj:t föreslagit och af Riksdagen antagits för andra allmänna arbeten, bära lända till efterrättelse.

Med stöd af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att framställning måtte på de af mig här ofvan anförda grunder till Riksdagen aflåtas dels om bildande af en särskild fond å 10,000,000 kronor med ändamål att genom lån understödja odling af sankar trakter, dels ock i fråga om de vilkor, hvarunder anslag bära meddelas från den fond å 150,000

kronor, Eders Kongl. Maj:t redan enligt nådiga statsverkspropositionen af nu församlade Riksdag äskat».

Statsrådet von Steyern anförde: »Jag underskattar icke den betydelse, som de af Chefen för Civildepartementet nu föreslagna åtgärder innebära för främjande af landets ekonomiska utveckling, och är i hufvudsak ense med honom i fråga om det sätt, hvarpå denna angelägenhet bör ordnas. Men jag kan ej underlåta att ännu bestämdare än han fästa Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på de olägenheter, som i rättsligt hänseende kunna uppstå af de föreslagna bestämmelserna om den säkerhet, som skulle tillkomma kronan för odlingslänens förräntning och återbetalning. Denna säkerhet skulle blifva den genom Kongl. förordningen den 20 Juli 1855 för lån af allmänna medel till beredande af odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenaftappningar i allmänhet bestända, bestående deri att, sedan länet antecknats i jordebok, kronan eger för de årliga afbetalnings- och räntebeloppen lika rätt i det hemman, hvilket länet blifvit påfördt, som för annan afgäld eller ränta af fast egendom efter ty i 17 Kap. 6 § Handelsbalken sägs, således bättre rätt än inteckningshafvare. Mot nämnda förordnings tillämpning på nu ifrågavarande lån är ur formel synpunkt intet att erinra, ty utan tvivel är förordningen så affattad, att under dess stadganden kunna inbegripas alla statslån, som nu eller framdeles kunna beviljas för åstadkommande af odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenaftappningar. Men lika uppenbart är, att 1855 års lagstiftare ej förutsågo eller togo i betraktande den utvidgning af odlingslånerörelsen, som nu synes förestå. Den Riksdag, som antog nämnda förordning, beviljade 100,000 kronor att under fyra år med 25,000 kronor årligen utgå dels såsom lån, dels såsom anslag utan återbetalningsskyldighet för odlingsföretag. Sedan beloppet småningom under årens lopp stigit till 220,000 kronor, föreslås det nu med ens ökad till 1 million kronor årligen, ett belopp 40 gånger större än det ursprungliga. Den i hög grad utsträckta tillämpning, som sålunda på en gång skulle gifvas åt 1855 års förordning, erbjuder en särskild anledning att fästa uppmärksamheten på de brister, som vidlåda densamma. Med grunderna för ett ordnad hypoteksväsen öfverensstämmer det icke, att de gravationer, för hvilka en fastighet häftar, ej finnas antecknade på samma ställe, utan skola uppsökas dels i inteckningsprotokollet, dels i jordeboken. Ännu mindre står det tillsammans med ett ordnad hypoteksväsen, att förmånsrätt framför redan

beviljade inteckningar utan samtycke af dessas innehafvare beredes kronan för lemnad försträckning åt jordegaren. Att jordens värde genom odlingen ökas med ett belopp, som motsvarar odlingslånet, och att senare inteckningshafvare derigenom hållas skadeslösa för den nedflyttning i förmånsrättsordningen, som drabbar dem genom statens mellankomst, må visserligen i allmänhet vara antagligt; men då bör ock staten lika väl som den enskilde fordringsegaren kunna åtnöjas med den lägre förmånsrätten. I särskilda, sannolikt ej så få fall, kan deremot den åsyftade stegringen i jordvärdet uteblifva, och då synes mig staten, som inlett jordegaren i företaget, vara närmare att bära förlusten, än den enskilde fordringsegaren. Jag hade derföre föreställt mig, att staten borde, liksom andra fordringsegare, nöja sig med inteckning, begränsad inom viss andel af taxeringsvärdet, t. ex. tre fjerdedelar. Möjligt är, att till följd af en sådan bestämmelse en del odlingsföretag finge uppskjutas, till dess jordegarna komme i den ställning, att villkoret kunde uppfyllas. Men detta innebär en ringare olägenhet, än om staten i dessa fall skulle uttränga enskilda från en af dem redan förvärfvad säkerhet».

Uti hvad föredragande Departementschefen här ofvan anført instämde Statsrådets öfrige ledamöter.

Hans Maj:t Konungen behagade i nåder gilla hvad Statsrådets flertal uti detta ärende yttrat och hemställt samt befalde, att, i öfverensstämmelse med ett på förhand uppsatt, af Departementschefen nu uppläst förslag, nådig proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflätas af den lydelse bilagan till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Paul Strandberg.